YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

21 päivänä kesäkuuta 2007 *

Yhdistetyissä asioissa C-231/06–C-233/06,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvista ennakkoratkaisupyynnöistä, jotka cour du travail de Bruxelles (Belgia) on esittänyt 10.5.2006 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet yhteisöjen tuomioistuimeen 22.5.2006, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

Office national des pensions

vastaan

Émilienne Jonkman (C-231/06) ja

Hélène Vercheval (C-232/06)

sekä

Noëlle Permesaen (C-233/06)

vastaan

Office national des pensions,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. Jann sekä tuomarit R. Schintgen, A. Borg Barthet, M. Ilešič (esittelevä tuomari) ja E. Levits,

julkisasiamies: J. Kokott,
kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 1.3.2007 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Jonkman, Vercheval ja Permesaen, edustajanaan avocat J. Heynderickx,

– Office national des pensions, edustajinaan avocat R. Dupont ja avocat M. Willemet,

– Italian hallitus, asiamiehenään I. M. Braguglia, avustajanaan avvocato dello Stato W. Ferrante,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään G. Rozet ja M. van Beek,

kuultuaan julkisasiamiehen 29.3.2007 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19.12.1978 annetun neuvoston direktiivin 79/7/ETY (EYVL 1979, L 6, s. 24) tulkintaa.

2 Nämä kysymykset on esitetty yhtäältä Jonkmanin, Verchevalin ja Permesaenin sekä toisaalta Office national des pensionsin (jäljempänä ONP) välisissä riita-asioissa.

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

3 Jonkman, Vercheval ja Permesaen, jotka olivat työskennelleet lentoemäntinä Sabena SA -nimisen belgialaisen lentoliikennettä harjoittavan osakeyhtiön palveluksessa, tekivät siviili-ilmailuliikenteessä työskentelevään henkilökuntaan sovellettavaa eläkettä koskevat hakemukset. Jonkman jätti hakemuksensa vuonna 1992, Vercheval vuonna 1995 ja Permesaen vuonna 1996, ja he vaativat eläkettä 1.3.1993, 1.7.1996 ja 1.2.1997 lukien.

4 ONP myönsi heille eläkkeet. Jonkman riitautti kuitenkin ONP:n päätöksen tribunal du travail de Bruxellesissa, ja Vercheval ja Permesaen riitauttivat kyseiset päätökset

tribunal du travail de Nivellesissa, ja he kaikki väittivät, että heidän eläkkeensä laskeminen perustui syrjiviin säännöksiin ja että heidän kuuluisi saada eläkettä, joka lasketaan samojen sääntöjen mukaan, joita sovelletaan miespuoliseen matkustamohenkilökuntaan.

5 On täsmennettävä, että asianomaisten eläkelaskelmien vertailun perusteella kävi ilmi, että ONP:n 1.1.1964 ja 31.12.1980 väliseltä ajanjaksolta huomioimat palkkojen määrät olivat selvästi alhaisempia lentoemäntien kuin stuerttien osalta, vaikka peruspalkkojen määrät olivat samat.

6 Tämä selittyy lentoemäntien ja toisaalta muun matkustamohenkilökunnan erilaisella kohtelulla edellä mainittuna ajanjaksona. Siviili-ilmailuliikenteessä työskentelevän lentävän henkilökunnan vanhuuseläkkeitä ja jälkeenjääneiden eläkkeitä koskevan järjestelmän rahoittamiseksi tarkoitettujen vakuutusmaksujen määrittämisestä ja näiden vakuutusmaksujen suorittamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 10.1.1964 annetulla kuninkaan päätöksellä (Moniteur belge 17.1.1964, s. 464), joka tuli voimaan 1.1.1964, perustettiin siviili-ilmailuliikenteessä työskentelevän lentävän henkilökunnan vanhuuseläkkeitä koskeva erityissääntely, jonka ulkopuolelle jätettiin kuitenkin lentoemännät. Viimeksi mainitut kuuluivat työntekijöiden yleiseen vanhuuseläkejärjestelmään, jolle oli erityisesti luonteenomaista, että vakuutusmaksujen perimisessä kuten myös eläkkeen laskemisessa otettiin huomioon pienempi palkan osa kuin se, jota käytetään laskennan perusteena siviili-ilmailuliikenteessä työskentelevään henkilökuntaan sovellettavassa erityissääntelyssä.

7 Lentoemäntien sulkeminen tämän erityisen eläkesääntelyn ulkopuolelle perusteltiin sillä, ettei heillä ollut tuolloin mahdollisuutta 40 vuotta täytettyään jatkaa työuraansa lentävän henkilökunnan jäseninä. He eivät voineet näin ollen suorittaa täyttä uraa. Näistä syistä Belgian kuningaskunta päätti, ettei heitä sisällytetty perustettuun erityissääntelyyn.

8 Lentoemäntien työuraa Sabena SA:n palveluksessa ja heihin sovellettavaa eläkejärjestelmää koskevista kysymyksistä on nostettu Belgian tuomioistuimissa useita kanteita, joista osa on ratkaistu ennakkoratkaisupyynnön johdosta annetun yhteisöjen tuomioistuimen tuomion (asia 80/70, Defrenne, tuomio 25.5.1971, Kok. 1971, s. 445, Kok. Ep. I, s. 571 asia 43/75, Defrenne, tuomio 8.4.1976, Kok. 1976, s. 455, Kok. Ep. III, s. 63 ja asia 149/77, Defrenne, tuomio 15.6.1978, Kok. 1978, s. 1365, Kok. Ep. IV s. 127) perusteella. Erityisten sääntöjen määrittämisestä eläkeoikeuden vahvistamiseksi siviili-ilmailuliikenteessä työskentelevälle lentävälle henkilökunnalle sekä palkattujen työntekijöiden vanhuuseläkkeestä ja jälkeenjääneiden eläkkeestä 24.10.1967 tehtyä kuninkaan päätöstä nro 50 koskevista erityisistä soveltamisohjeista 3.11.1969 tehdyn kuninkaan päätöksen muuttamisesta 27.6.1980 tehdyllä kuninkaan päätöksellä (Moniteur belge 23.8.1980, s. 9700), joka tuli voimaan 1.1.1981, lentoemännät otettiin lopulta mukaan siviili-ilmailuliikenteessä työskentelevään lentävään henkilökuntaan sovellettavaan erityissääntelyyn. Tämän jälkeen Belgian lainsäätäjä perusti 28.3.1984 tehdyllä, edellä mainitun päätöksen kanssa samannimisellä kuninkaan päätöksellä (Moniteur belge 3.4.1984, s. 4100) lentoemäntiin sovellettavan oikaisumenettelyn 1.1.1964 ja 31.12.1980 välisen ajan osalta. Koska kyseinen kuninkaan päätös kumottiin Conseil d'État'n 7.9.1987 antamalla tuomiolla, 25.6.1997 tehtiin uusi samanniminen kuninkaan päätös (Moniteur belge 31.7.1997, s. 19635; jäljempänä 25.6.1997 tehty kuninkaan päätös) erilaisen kohtelun korjaamiseksi lentoemäntien ja stuerttien väliltä 1.1.1964 ja 31.12.1980 välisen ajanjakson osalta.

9 Kyseisen 25.6.1997 tehdyn kuninkaan päätöksen mukaan lentoemännillä, jotka ovat harjoittaneet tätä ammattia 1.1.1964 ja 31.12.1980 välisenä aikana, on tästä lähtien oikeus vanhuuseläkkeeseen, joka lasketaan sen saman laskentatavan mukaan, jota sovelletaan stuertteihin, mutta oikeuden saaminen edellyttää yhtä kertakaikkista oikaisuun liittyvien vakuutusmaksujen suoritusta lisättynä 10 prosentin vuotuisella korolla. Kyseiset oikaisuun liittyvät vakuutusmaksut muodostuvat pääasiallisesti lentoemäntien 1.1.1964 ja 31.12.1980 väliseltä ajalta suorittamien vakuutusmaksujen ja stuerttien samalta ajalta suorittamien korkeampien vakuutusmaksujen välisestä erotuksesta.

10 Jonkman, Vercheval ja Permesaen katsovat, että 25.6.1997 tehdyssä kuninkaan päätöksessä säädetyllä oikaisulla ei voida poistaa kaikkea syrjintää lentoemäntien ja stuerttien väliltä.

11 Tribunal du travail de Bruxelles hyväksyi 17.11.1997 antamallaan tuomiolla Jonkmanin kanteen ja tribunal du travail de Nivelles 9.1.1998 antamallaan tuomiolla Verchevalin kanteen sillä perusteella, että heidän eläkkeidensä laskentatapa oli syrjivä.

12 Tribunal du travail de Nivelles hyväksyi Permesaenia koskevassa asiassa 26.12.2003 antamassaan tuomiossa osittain ONP:n väitteet. Se totesi, että sellaisen eläkkeen myöntäminen, joka on samanlainen kuin miespuolisille työntekijöille kuuluva eläke ja jonka saamisen edellytyksenä on niiden vakuutusmaksujen maksaminen, jotka olisi pitänyt suorittaa, jos naispuolinen työntekijä olisi kuulunut tähän järjestelmään työuransa aikana, ei ole syrjintää. Se katsoi sitä vastoin, että 10 prosentin suuruiset vuotuiset korot olivat syrjiviä.

13 ONP valitti 17.11.1997 ja 9.1.1998 annetuista tuomioista cour du travail de Bruxellesiin. Permesaen valitti samaan tuomioistuimeen 26.12.2003 annetusta tuomiosta.

14 Cour du travail de Bruxelles katsoo, että 25.6.1997 tehdyllä kuninkaan päätöksellä perustetun oikaisujärjestelmän toteuttaminen käytännössä voi johtaa syrjintään. Se toteaa tämän osalta, että hyvin huomattavan pääoman maksaminen yhdessä erässä muodostaa eläkkeellä olevalle henkilölle rasituksen, joka ei ole vähäpätöinen. Cour du travail viittaa myös kyseiseen oikaisujärjestelmään liittyvään verotukselliseen näkökulmaan eli siihen, että vakuutusmaksut olivat aikoinaan vähennyskelpoisia stuerteille, mutta näin ei ole lentoemäntien osalta. Cour du travail toteaa lopuksi, että sovellettu korkojen määrä on suurempi kuin viivästyskorkoihin ja hyvitysluonteisiin korkoihin sovellettava lakisääteinen korkokanta ja se on myös pankkien korkokantaa suurempi.

15 Cour du travail de Bruxelles katsoi pääasioiden ratkaisun riippuvan direktiivin 79/7 tulkinnasta. Se päätti näin ollen lykätä asioiden ratkaisua ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko direktiiviä 79/7 tulkittava siten, että jäsenvaltiolla on oikeus antaa sellaisia säännöksiä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa sellaisen eläkejärjestelmän soveltaminen määrättyä sukupuolta olevan, alun perin syrjityn henkilöryhmän hyväksi, jota sovelletaan vastakkaista sukupuolta olevaan henkilöryhmään, siten, että maksetaan taannehtivasti sellaiset vakuutusmaksut (hyvin suuren pääoman maksaminen kertasuorituksena), jotka on tässä valtiossa sovellettavan lainsäädännön mukaan säädetty viimeksi mainitun henkilöryhmän eduksi?

Mikäli tähän vastataan myöntävästi, onko direktiiviä 79/7 tulkittava siten, että siinä edellytetään, että jäsenvaltio muuttaa tämän säädöksen vastaista lainsäädäntöään siitä lukien, kun Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut tämän normiristiriidan, ja joka tapauksessa sen vanhentumisajan kuluessa, jota sovelletaan kyseisen lainsäädännön antamisesta johtuviin vakuutusmaksusaataviin?

2) Onko direktiiviä 79/7 tulkittava siten, että jäsenvaltiolla on oikeus antaa sellaisia säännöksiä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa sellaisen eläkejärjestelmän soveltaminen määrättyä sukupuolta olevan, alun perin syrjityn henkilöryhmän hyväksi, jota sovelletaan vastakkaista sukupuolta olevaan henkilöryhmään, siten, että maksetaan sellaiset huomattavat viivästyskorot, jotka on tässä valtiossa sovellettavan lainsäädännön mukaan säädetty viimeksi mainitun henkilöryhmän eduksi?

Mikäli tähän kysymykseen vastataan myöntävästi, onko direktiiviä 79/7 tulkittava siten, että siinä edellytetään, että jäsenvaltio muuttaa tämän säädöksen vastaista lainsäädäntöään siitä lukien, kun Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut tämän normiristiriidan, ja joka tapauksessa sen vanhentumisajan kuluessa, jota sovelletaan kyseisen lainsäädännön antamisesta johtuviin viivästyskorkoihin?"

Ennakkoratkaisukysymysten arviointi

Alustavia huomautuksia

16 Aluksi on todettava, että pääasioiden asianosaiset eivät ole kiistäneet sitä, että lentoemäntien jättäminen siviili-ilmailuliikenteessä työskentelevää henkilökuntaa koskevan erityisen eläkejärjestelmän ulkopuolelle oli syrjintää.

17 Samoin on alustavasti todettava, että EY 141 artiklan 1 ja 2 kohta, jotka koskevat miespuolisten ja naispuolisten työntekijöiden samapalkkaisuutta, eivät sovellu esillä olevaan asiaan, koska kyseistä artiklaa sovelletaan vain ammatillisiin eläkejärjestelmiin mutta ei lakisääteisiin eläkejärjestelmiin (em. asia Defrenne, tuomio 25.5.1971, 10–13 kohta; asia C-109/91, Ten Oever, tuomio 6.10.1993, Kok. 1993, s. I-4879, Kok. Ep. XIV, s. I-375, 9 kohta ja asia C-207/04, Vergani, tuomio 21.7.2005, Kok. 2005, s. I-7453, 22 ja 23 kohta).

18 Näin ollen kansallinen tuomioistuin on perustellusti esittänyt kysymyksensä viittaamalla direktiiviin 79/7, jota sovelletaan lakisääteisiin sosiaaliturvajärjestelmiin, mukaan luettuna lakisääteiset eläkejärjestelmät (asia C-154/92, van Cant, tuomio 1.7.1993, Kok. 1993, s. I-3811, 10 ja 11 kohta).

19 Tämän direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa säädetään, että "minkäänlaista sukupuoleen perustuvaa syrjintää ei saa esiintyä – – varsinkaan, kun on kysymyksessä järjestelmien soveltamisala ja niiden piiriin pääsemisen edellytykset, velvollisuus osallistua rahoitukseen ja maksuosuuksien laskentaperusteet [sekä] etuuksien – – laskentaperusteet". Yksityiset oikeussubjektit voivat vedota tähän säännökseen kansallisissa tuomioistuimissa ja vaatia näitä jättämään soveltamatta ristiriitaisia kansallisia säännöksiä (asia C-102/88, Ruzius-Wilbrink, tuomio 13.12.1989, Kok. 1989, s. 4311, 19 kohta ja asia C-337/91, van Gemert-Derks, tuomio 27.10.1993, Kok. 1993, s. I-5435, 31 kohta).

Oikaisuun liittyvien vakuutusmaksujen maksamista koskeva vaatimus

20 Kansallinen tuomioistuin tiedustelee kysymystensä ensimmäisessä osassa, onko direktiivi 79/7 esteenä sille, että jäsenvaltio, joka antaa sellaisia säännöksiä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa sellaisen eläkejärjestelmän soveltaminen määrättyä sukupuolta olevan, alun perin syrjityn henkilöryhmän hyväksi, jota sovelletaan vastakkaista sukupuolta olevaan henkilöryhmään, asettaa järjestelmään kuulumisen edellytykseksi, että maksetaan kertasuorituksena ja lisättynä 10 prosentin vuotuisella korolla sellaiset oikaisuun liittyvät vakuutusmaksut, jotka muodostuvat alun perin syrjittyjen henkilöiden siltä ajalta, jona syrjintää on tapahtunut, suorittamien vakuutusmaksujen ja toisen henkilöryhmän samalta ajanjaksolta suorittamien korkeampien maksujen välisestä erotuksesta.

21 Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyistä huomautuksista käy ilmi, että pääasioiden asianosaiset, Euroopan yhteisöjen komissio ja Italian hallitus katsovat kaikki, että se pääasiallinen edellytys, jota lentoemäntiin sovelletaan 25.6.1997 tehdyn kuninkaan päätöksen nojalla, jotta heidän työskentelynsä 1.1.1964 ja 31.12.1980 välisenä ajanjaksona otetaan huomioon samalla tavoin kuin stuerttien työskentely, eli että maksetaan sellainen summa, joka vastaa lentoemäntien kyseiseltä ajalta suorittamien vakuutusmaksujen ja stuerttien samalta ajanjaksolta suorittamien korkeampien maksujen välistä erotusta, ei ole sellaisenaan syrjintää.

22 Tämä näkemys on perusteltu. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut ammatillisia eläkejärjestelmiä koskevien riita-asioiden yhteydessä, se, että työntekijä voi vaatia jäsenyyttä ammatillisessa eläkejärjestelmässä taannehtivasti, ei sen vuoksi anna hänelle mahdollisuutta välttyä maksamasta kyseiseen kauteen liittyviä maksuja (asia C-128/93, Fisscher, tuomio 28.9.1994, Kok. 1994, s. I-4583, Kok. Ep. XVI, s. I-129, 37 kohta; asia C-435/93, Dietz, tuomio 24.10.1996, Kok. 1996, s. I-5223, 34 kohta ja asia C-78/98, Preston ym., tuomio 16.5.2000, Kok. 2000, s. I-3201, 39 kohta).

23 Jos syrjintää on tapahtunut, tasa-arvoinen kohtelu on palautettava saattamalla syrjitty työntekijä samanlaiseen tilanteeseen kuin toista sukupuolta olevat työntekijät. Kyseinen työntekijä ei siten voi vaatia etenkään taloudellisesti suotuisampaa kohtelua kuin mitä hän olisi saanut, jos hänet olisi hyväksytty järjestelmään tavanomaisella tavalla (em. asia Fisscher, tuomion 35 ja 36 kohta ja em. asia Preston ym., tuomion 38 kohta).

24 On todettava, että tätä oikeuskäytäntöä voidaan soveltaa vastaavalla tavalla lakisääteiseen eläkejärjestelmään liittymistä koskeviin tapauksiin. Tästä seuraa, että jäsenvaltio, joka antaa sellaisia säännöksiä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa sellaisen eläkejärjestelmän soveltaminen määrättyä sukupuolta olevan, alun perin syrjityn henkilöryhmän hyväksi, jota sovelletaan vastakkaista sukupuolta olevaan henkilöryhmään, voi päättää tasa-arvoisen kohtelun palauttamisesta edellyttämällä, että maksetaan summa, joka muodostuu alun perin syrjittyjen henkilöiden siltä ajalta, jona syrjintää on tapahtunut, suorittamien vakuutusmaksujen ja toisen henkilöryhmän samalta ajanjaksolta suorittamien korkeampien maksujen välisestä erotuksesta. Se, että viimeksi mainittu henkilöryhmä on hyötynyt tällä välin vakuutusmaksuvelvoitteidensa vanhentumisesta, ei voi olla esteenä edellä kuvatun kaltaiselle oikaisulle, edellyttäen kuitenkin, kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 70 kohdassa, että järjestelmään liittyville uusille vakuutetuille vahvistetaan samanlainen vanhentumisaika.

25 Lisäksi jotta voidaan välttää kaikki käänteinen syrjintä, oikaisuun liittyviin vakuutusmaksuihin voidaan lisätä korkoa, jolla on tarkoitus korvata rahanarvon aleneminen. Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 38 kohdassa ja jollei sen 39 kohdasta muuta johdu, tällaisella korotuksella taataan, että uusien vakuutettujen suorittamat vakuutusmaksut eivät ole todellisuudessa pienempiä kuin eläkejärjestelmän perustamisesta lähtien vakuutettujen työntekijöiden suorittamat vakuutusmaksut.

26 Julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksensa 64 ja 65 kohdassa selostamista syistä edellä selostetut näkemykset rajoittuvat ainoastaan tapaukseen, jossa eläkeoikeuksien oikaisemisella on vaikutuksia eläkkeelle jäämispäivästä lukien. Oikaisulla, jota tarjotaan henkilöille, jotka ovat jo eläkkeellä, ja jonka osalta edellytetään, että

maksetaan summa, joka muodostuu heidän siltä ajalta, jona heitä on syrjitty, suorittamiensa vakuutusmaksujen ja toisen henkilöryhmän samalta ajanjaksolta suorittamien korkeampien maksujen välisestä erotuksesta, poistetaan erilainen kohtelu vain, jos se johtaa siihen, että eläkeoikeudet lasketaan samalla tavalla koko eläkkeen keston osalta kaikille osapuolille.

27 Edellä esitetystä seuraa, että direktiivi 79/7 ei ole esteenä sille, että kun jäsenvaltio antaa sellaisia säännöksiä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa sellaisen eläkejärjestelmän soveltaminen koko eläkkeen keston ajan määrättyä sukupuolta olevan, alun perin syrjityn henkilöryhmän hyväksi, jota sovelletaan vastakkaista sukupuolta olevaan henkilöryhmään, se asettaa järjestelmään kuulumisen edellytykseksi, että maksetaan sellaiset oikaisuun liittyvät vakuutusmaksut, jotka muodostuvat alun perin syrjittyjen henkilöiden siltä ajalta, jona syrjintää on tapahtunut, suorittamien vakuutusmaksujen ja toisen henkilöryhmän samalta ajanjaksolta suorittamien korkeampien maksujen välisestä erotuksesta, lisättyinä koroilla, joilla korvataan rahanarvon aleneminen.

Oikaisuun liittyvien vakuutusmaksujen maksutavat

28 Siltä osin kuin kansallinen tuomioistuin tiedustelee, voiko jäsenvaltio vaatia, että oikaisuun liittyvät vakuutusmaksut maksetaan kertasuorituksena ja lisättynä 10 prosentin vuotuisella korolla, on todettava, että jäsenvaltion yhteisön oikeuden sääntöjen, esimerkiksi miesten ja naisten välisen tasa-arvoisen kohtelun periaatteen, noudattamiseksi toteuttamien kaikkien toimenpiteiden on oltava tehokkaita (ks. vastaavasti em. asia Fisscher, tuomion 31 kohta; em. asia Preston ym., tuomion 40–42 kohta; asia C-187/00, Kutz-Bauer, tuomio 20.3.2003, Kok. 2003, s. I-2741, 57 kohta ja asia C-212/04, Adeneler ym., tuomio 4.7.2006, Kok. 2006, s. I-6057, 95 kohta). Näin ollen Belgian lainsäätäjän tehtävänä oli vahvistaessaan 25.6.1997 tehdyn kuninkaan päätöksen lentoemäntien asettamiseksi samaan asemaan kuin stuertit vakiinnuttaa oikaisua koskevat yksityiskohtaiset säännöt siten, ettei tämä ole käytännössä mahdotonta tai kohtuuttoman vaikeata.

29 Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyistä huomautuksista käy kuitenkin ilmi, että koska syrjintä jatkui pitkään eli 1.1.1964 ja 31.12.1980 välisen ajan ja koska tämän ajanjakson päättymisen ja oikaisun käyttöön ottamisesta 25.6.1997 tehdyn kuninkaan päätöksen vahvistamisen välillä on kulunut useita vuosia (1981–1997), oikaisuun liittyvät vakuutusmaksut ovat huomattavan korkeat. Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 49 kohdassa, kyseinen summa saattaisi jopa ylittää niiden henkilöiden vuotuisen eläkkeen määrän, joille oikaisumahdollisuutta tarjotaan. Kuten Jonkman, Vercheval ja Permesaen ovat todenneet, eikä ONP tätä ole kiistänyt, tällaisen summan maksaminen kertasuorituksena saattaa osoittautua mahdottomaksi tai saattaa edellyttää lainaa rahoituslaitokselta, joka puolestaan perii lainasta korkoa.

30 Lisäksi 25.6.1997 tehdystä kuninkaan päätöksestä käy ilmi, että siinä säädetään poikkeustapauksissa, jotka eivät sovellu esillä olevaan asiaan, oikaisuun liittyvien vakuutusmaksujen maksuajan pidentämisestä siten, että se suoritetaan vuotuismaksuina.

31 Kun otetaan huomioon edellä esitetyt seikat, on katsottava, että asianosaisille asetetusta velvollisuudesta maksaa oikaisuun liittyvät vakuutusmaksut kertasuorituksena aiheutuu, että lentoemäntien eläkeoikeuksien oikaisemisesta tulee kohtuuttoman vaikeaa.

32 Pääasioiden asianosaiset, komissio ja Italian hallitus ovat kaikki todenneet tai myöntäneet 10 prosentin suuruisesta vuotuisesta korosta, että tällainen korkokanta on huomattavan korkea. ONP, jolta asiaa tiedusteltiin istunnossa, ei kyennyt täsmentämään syytä, jonka vuoksi 25.6.1997 tehdyssä kuninkaan päätöksessä vahvistettiin korkokanta, joka ylittää inflaation määrän.

33 Joka tapauksessa on selvää, että sellaisen koron vahvistamisesta, joka on suurempi kuin on välttämätöntä rahanarvon alenemisen korvaamiseksi, on seurauksena, että

uusien vakuutettujen suorittamat vakuutusmaksut ovat todellisuudessa korkeampia kuin eläkejärjestelmään sen perustamisesta lähtien kuuluneiden työntekijöiden maksamat maksut. Näin ollen tällä korkokannalla ei ole asetettu lentoemäntiä samaan asemaan kuin stuertit, vaan sillä on osaltaan jatkettu lentoemäntien erilaista kohtelua.

34 On kuitenkin kansallisen tuomioistuimen, joka yksin tuntee täysin kansallisen oikeuden, tehtävänä määrittää, missä määrin 25.6.1997 tehdyssä kuninkaan päätöksessä säädetty 10 prosentin suuruinen vuotuinen korko saattaa pitää sisällään korkokannan, jolla on tarkoitus korvata rahanarvon aleneminen.

35 Kaikista näistä huomioista käy ilmi, että direktiivi 79/7 on esteenä sille, että kun jäsenvaltio antaa sellaisia säännöksiä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa sellaisen eläkejärjestelmän soveltaminen määrättyä sukupuolta olevan, alun perin syrjityn henkilöryhmän hyväksi, jota sovelletaan vastakkaista sukupuolta olevaan henkilöryhmään, se edellyttää, että oikaisuun liittyviin vakuutusmaksuihin lisätään muita korkoja kuin sellaisia, joilla on tarkoitus korvata rahanarvon aleneminen. Kyseinen direktiivi on samoin esteenä sille, että vaaditaan, että kyseisen maksun on tapahduttava kertasuorituksena, jos tämän edellytyksen vuoksi aiotun oikaisemisen tekeminen on käytännössä mahdotonta tai kohtuuttoman vaikeata. Näin on erityisesti silloin, jos maksettava summa on suurempi kuin asianomaisen henkilön vuotuisen eläkkeen määrä.

Jäsenvaltiolle ennakkoratkaisupyynnön johdosta annetusta tuomiosta seuraavat velvollisuudet

36 Kansallinen tuomioistuin tiedustelee kysymystensä toisessa osassa, jota on tarkasteltava pääasioiden riitojen asiayhteydessä, onko jäsenvaltiolla velvollisuus muuttaa lainsäädäntöään yhteisöjen tuomioistuimen ennakkoratkaisupyynnön johdosta antaman sellaisen tuomion seurauksena, jossa todetaan kyseisen lainsäädännön olevan ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa.

37 Tämän osalta on muistutettava, että EY 10 artiklassa määrätyn lojaalin yhteistyön periaatteen nojalla jäsenvaltioiden on poistettava lainvastaiset seuraukset, jotka aiheutuvat yhteisön oikeuden rikkomisesta (asia C-201/02, Wells, tuomio 7.1.2004, Kok. 2004, s. I-723, 64 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

38 Näin ollen ennakkoratkaisupyynnön johdosta annetun sellaisen tuomion seurauksena, jossa todetaan kansallisen lainsäädännön olevan ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa, kyseisen jäsenvaltion viranomaisten on toteutettava kaikki yleis- ja erityistoimenpiteet, jotka ovat aiheellisia niille yhteisön oikeudesta johtuvien velvoitteiden täyttämisen varmistamiseksi niiden alueella (ks. vastaavasti em. asia Wells, tuomion 64 ja 65 kohta ja asia C-495/00, Azienda Agricola Giorgio, Giovanni ja Luciano Visentin ym., tuomio 25.3.2004, Kok. 2004, s. I-2993, 39 kohta). Kyseisillä viranomaisilla säilyy vapaus valita toteutettavat toimenpiteet, mutta niiden on erityisesti valvottava, että kansallinen oikeus saatetaan mahdollisimman nopeasti yhdenmukaiseksi yhteisön oikeuden kanssa ja että yhteisön oikeudesta yksityisille johtuville oikeuksille annetaan täysi oikeusvaikutus.

39 Lisäksi, kuten yhteisöjen tuomioistuin on useaan kertaan todennut tapauksissa, joissa on todettu esiintyvän yhteisön oikeuden vastaista syrjintää, niin kauan kuin tasa-arvoisen kohtelun palauttavia toimenpiteitä ei ole toteutettu, tasa-arvoisen kohtelun periaatteen noudattaminen voidaan varmistaa ainoastaan antamalla epäedullisessa asemassa olevaan ryhmään kuuluville henkilöille samat edut kuin etuoikeutettuun ryhmään kuuluville. Tällaisessa tapauksessa kansallisen tuomioistuimen on jätettävä soveltamatta syrjivä kansallinen säännös tarvitsematta pyytää tai odottaa, että lainsäätäjä sitä ennen kumoaisi kyseisen säännöksen, ja sen on sovellettava epäedullisessa asemassa olevan ryhmän jäseniin samaa järjestelmää kuin muihin työntekijöihin (asia C-408/92, Avdel Systems, tuomio 28.9.1994, Kok. 1994, s. I-4435, 16 ja 17 kohta; asia C-442/00, Rodríguez Caballero, tuomio 12.12.2002, Kok. 2002, s. I-11915, 42 ja 43 kohta ja asia C-81/05, Cordero Alonso, tuomio 7.9.2006, Kok. 2006, s. I-7569, 45 ja 46 kohta).

40 Lisäksi jäsenvaltion on korvattava vahingot, jotka ovat aiheutuneet yksityiselle yhteisön oikeuden rikkomisesta. Siinä tapauksessa, että tällaisen velvollisuuden edellytykset täyttyvät, kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on päättää siitä, mitä periaatteen soveltamisesta seuraa (ks. erityisesti asia C-66/95, Sutton, tuomio 22.4.1997, Kok. 1997, s. I-2163, 35 kohta ja asia C-224/01, Köbler, tuomio 30.9.2003, Kok. 2003, s. I-10239, 51 ja 52 kohta).

41 Edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisukysymysten toiseen osaan on vastattava, että ennakkoratkaisupyynnön johdosta annetun sellaisen tuomion seurauksena, jossa todetaan kansallisen lainsäädännön olevan ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa, kyseisen jäsenvaltion viranomaisten on toteutettava kaikki yleis- ja erityistoimenpiteet, jotka ovat aiheellisia yhteisön oikeudesta johtuvien velvoitteiden täyttämisen varmistamiseksi, ja niiden on erityisesti valvottava, että kansallinen oikeus saatetaan mahdollisimman nopeasti yhdenmukaiseksi yhteisön oikeuden kanssa ja että yhteisön oikeudesta yksityisille johtuville oikeuksille annetaan täysi oikeusvaikutus. Kun on todettu esiintyvän yhteisön oikeuden vastaista syrjintää, niin kauan kuin tasa-arvoisen kohtelun palauttavia toimenpiteitä ei ole toteutettu, kansallisen tuomioistuimen on jätettävä soveltamatta syrjivä kansallinen säännös tarvitsematta pyytää tai odottaa, että lainsäätäjä sitä ennen poistaisi kyseisen säännöksen, ja sen on sovellettava epäedullisessa asemassa olevan ryhmän jäseniin samaa järjestelmää kuin muihin työntekijöihin.

Oikeudenkäyntikulut

42 Pääasioiden asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

1) Kun jäsenvaltio antaa sellaisia säännöksiä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa sellaisen eläkejärjestelmän soveltaminen koko eläkkeen keston ajan määrättyä sukupuolta olevan, alun perin syrjityn henkilöryhmän hyväksi, jota sovelletaan vastakkaista sukupuolta olevaan henkilöryhmään, miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19.12.1978 annettu neuvoston direktiivi 79/7/ETY

– **ei ole esteenä sille, että kyseinen jäsenvaltio asettaa järjestelmään kuulumisen edellytykseksi, että maksetaan sellaiset oikaisuun liittyvät vakuutusmaksut, jotka muodostuvat alun perin syrjittyjen henkilöiden siltä ajalta, jona syrjintää on tapahtunut, suorittamien vakuutusmaksujen ja toisen henkilöryhmän samalta ajanjaksolta suorittamien korkeampien maksujen välisestä erotuksesta, lisättyinä koroilla, joilla korvataan rahanarvon aleneminen,**

– **on sitä vastoin esteenä sille, että jäsenvaltio edellyttää, että oikaisuun liittyviin vakuutusmaksuihin lisätään muita korkoja kuin sellaisia, joilla on tarkoitus korvata rahanarvon aleneminen,**

– **ja on samoin esteenä sille, että vaaditaan, että kyseisen maksun on tapahduttava kertasuorituksena, jos tämän edellytyksen vuoksi aiotun oikaisemisen tekeminen on käytännössä mahdotonta tai kohtuuttoman vaikeata. Näin on erityisesti silloin, jos maksettava summa on suurempi kuin asianomaisen henkilön vuotuisen eläkkeen määrä.**

2) **Ennakkoratkaisupyynnön johdosta annetun sellaisen tuomion seurauksena, jossa todetaan kansallisen lainsäädännön olevan ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa, kyseisen jäsenvaltion viranomaisten on toteutettava kaikki yleis- ja erityistoimenpiteet, jotka ovat aiheellisia yhteisön oikeudesta johtuvien velvoitteiden täyttämisen varmistamiseksi, ja niiden on erityisesti valvottava, että kansallinen oikeus saatetaan mahdollisimman nopeasti yhdenmukaiseksi yhteisön oikeuden kanssa ja että yhteisön oikeudesta yksityisille johtuville oikeuksille annetaan täysi oikeusvaikutus.**

Kun on todettu esiintyvän yhteisön oikeuden vastaista syrjintää, niin kauan kuin tasa-arvoisen kohtelun palauttavia toimenpiteitä ei ole toteutettu, kansallisen tuomioistuimen on jätettävä soveltamatta syrjivä kansallinen säännös tarvitsematta pyytää tai odottaa, että lainsäätäjä sitä ennen poistaisi kyseisen säännöksen, ja sen on sovellettava epäedullisessa asemassa olevan ryhmän jäseniin samaa järjestelmää kuin muihin työntekijöihin.

Allekirjoitukset